

Türk İşaret Dili'nde Sınıflandırıcılar Üzerine Bir Çalışma

Engin Arık*

Öz

Bu çalışma Türk İşaret Dili'nde (TİD) sabit ve hareketli olayların anlatımında sınıflandırıcı kullanımını araştırmıştır. Beklendiği gibi, sonuçlar göstermektedir ki TİD sınıflandırıcıları nesnelerin içsel özellikleri ile yer ve hareketlerini birden fazla anlambilim halinde belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca belli bir TİD sınıflandırıcısı bir nesne kümesini gösterebilirken, belli bir nesne de bir TİD sınıflandırıcı kümesiyle gösterilebilmektedir. Çalışma TİD sınıflandırıcıları ile Amerikan İşaret Dili (ASL) ve Hırvat İşaret Dili (HZJ) sınıflandırıcılarını karşılaştırmıştır. Sonuçlar bu üç dilde de sınıflandırıcıların işlevlerinin benzer olduğunu göstermiştir. Ancak bu üç dilde belli bir sınıflandırıcının göndergelerinin aynı olmayabileceği ve belli bir göndergenin aynı sınıflandırıcı ile gösterilemeyeceği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, sınıflandırıcılar ikonik olmakla birlikte, sınıflandırıcıların belli bir işaret dilinin kendine ait dilbilgisinin parçası olduğu savı önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Türk İşaret Dili, sınıflandırıcılar, dil tipolojisi, mekansal dil

Giriş

Hem dünyada hem Türkiye'de işaret dillerine olan ilgi son yıllarda giderek artmaktadır. Öyle ki 2004 yılında İşaret Dili Dilbilimi Topluluğu (Sign Language Linguistics Society) kurulmuş; 1998 yılında uluslararası *Sign Language and Linguistics* dergisi ve 2000 yılında uluslararası Sign Language Studies dergileri yayın hayatına başlamış olup şu anda da aktif olarak yayın

* Yrd. Doç. Dr., Doğu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü – İstanbul / Türkiye
enginarik@enginarik.com

hayatına devam etmektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde Gallaudet Üniversitesi, Hollanda'da Amsterdam Üniversitesi, Almanya'da Hamburg Üniversitesi ve Finlandiya'da Jyväskylä Üniversitesi sadece işaret dili dilbilimi araştırmalarına odaklanan yüksek lisans ve doktora programları açmıştır. Ayrıca 1979 yılından beri her üç yılda bir geniş katımlı uluslararası İşaret Dili Araştırmalarında Kuramsal Konular (Theoretical Issues in Sign Language Research - TISLR) kurultayı ve pek çok çalıştay düzenlenmektedir (ayrıntılı bilgi için bakınız <http://www.slls.edu>).

Bu ilgi Türkiye'de kullanılan işaret dili olan Türk İşaret Dili'nin (TİD) bilimsel çalışmalara konu olmasına olanak sağlamaktadır. Özellikle Zeshan (2002 ve 2003) ve Özyürek vd. (2005) dilbilimsel çalışmalara önyak olan çalışmaların ilk örnekleridir. Şu ana kadar TİD üzerine yapılan dilbilimsel çalışmalar Arık (2012, 13 Temmuz 2012)'de ve bu çalışmalarda karşılaşılan güçlükler Özsoy vd. (2012)'de görülebilir. Türk İşaret Dili'nde sınıflandırıcılar konusu üzerine olan bu çalışma daha önceki çalışmaların (Arık 2003, 2008a, 2008b, 2009, 2010a, 2010b, 2011, yayında ve Arık vd. 2007, 2010) devamı niteliğinde olup TİD dilbilimsel çalışmalarına bir katkı niteliindedir. Ayrıca bu çalışmada, Türk İşaret Dili'ndeki (TİD) sınıflandırıcıların Amerikan İşaret Dili (ASL) ve Hırvat İşaret Dili (HZJ) ile karşılaştırılıp, benzerlik ve farklılıkları gösterilerek dil tipolojilerine ve özelinde işaret dili dilbilimine katkı sağlamaları hedeflenmiştir.

İşaret dillerinin konuşma dilleri ile tarihi olarak karşılaştırıldıklarında görece genç diller oldukları düşünülmektedir (Aronoff vd. 2005). İşaret dillerinin bilimsel olarak ele alınması yeni olmasına rağmen konuşma dilleri kadar eski bir tarihe sahip oldukları düşünülmektedir. İşaret dillerinin pek çoğu üzerine henüz bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar gösteriyor ki (tartışma için bakınız Sandler vd. 2006) dilbilgisel açıdan işaret dilleri konuşma dilleri ile aynı düzeyde gelişme göstermektedirler. Konuşma dilleri gibi işaret dilleri de doğal dillerdir ve kendilerine özgü dilbilgileri mevcuttur. İşaret dilleri, komşuları olduğu konuşma dilleri ile dil ailesi bakımından açısından akraba olmadıkları gibi, işaret dillerinin dilbilgisel yapıları konuşma dillerinden türememiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Avustralya'da birbirine çok benzer İngilizce lehçeleri konuşulmaktadır. Bu ülkelerdeki işaret dilleri ise Amerikan İşaret Dili (ASL), İngiliz İşaret Dili (BSL) ve Avustralya İşaret Dili (AUSLAN) olarak adlandırılmıştır. Bu işaret dillerinin tarihsel bağları olmasına rağmen, her üç dil de İngilizce'den türemediği gibi, birbirlerinden de dilbilgisel olarak farklıdırlar. Şu ana kadar yapılan araştırmalar gösteriyor ki işaret dilleri dünyada bir tane değil en az onlarcadır ve birbir-

lerinden sesbilimsel ve sözdizimsel farklılıklar göstermektedirler (ASL için Neidle vd. 1999, BSL için Sutton-Spence vd. 1999 ve AUSLAN için Johnston vd. 2007'a bakınız).

Sınıflandırıcılar

Öncelikle sınıflandırıcıları tanımlayalım. Sınıflandırıcılar (İng. classifiers) yer, yön, durum, durağanlık (sabitlik) ve varsa hareket belirten birden fazla anlambirimden oluşan söz öbekleridir. Genellikle nesnelere sınıflandırıcılar (Supalla 1986, Engberg-Pedersen 1993, Emmorey 2002, vd.). Bu nedenle pek çok yazar tarafından işaret dillerindeki sınıflandırıcılar işaret dillerinin görüntüsel / ikonik yapısına örnek olarak gösterilmektedir (Taub 2001, Sallandre vd. 2002, Emmorey vd. 2003, Schembri 2003, Wilcox 2004, Talmy 2006, Perniss 2007, vd.). Şimdiye kadar bilimsel araştırma yapılan işaret dillerinin hemen hepsinde gözlemlenen bir işaret grubu olan sınıflandırıcıların işaret dillerine has olduğu ve evrensel bir nitelik taşıdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte bir işaret dilinde toplam kaç tane sınıflandırıcı olduğu kaydedilmemiştir. Yine de, örneğin, Amerikan İşaret Dili ile ilgili bazı dilbilgisi kitaplarında ve internet kaynaklarında 20 civarında çok kullanılan sınıflandırıcı sıralanmıştır (örn. Baker-Shenk ve Cokely 1980). Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda belli başlı evrensel sınıflandırıcılar belirtilmemiştir. Bunun nedenlerinden birisi işaret dilleri üzerine yapılan bilimsel çalışmaların oldukça yeni olmasıdır.

Sınıflandırıcılar tıpkı diğer işaretler gibi ellerle yapılırlar. Yüzle veya mikle yapılan bir sınıflandırıcı yoktur. Sınıflandırıcıların diğer işaretlerden en belirgin farkı ise; sözcükler / işaretler tek bir anlambirime karşılık gelirken, sınıflandırıcıların birden fazla anlambirime karşılık gelmeleridir. Bu anlambirimler sözcük ulamlarından ad, sıfat ve eylemin bir veya birden fazlasını içermektedirler. Bu nedenle sınıflandırıcıların özne-yüklem uyumu gibi dilbilgisel kuralları taşıyıp taşımadığı tartışmaya açıktır. Schembri (2003) işaret dillerindeki sınıflandırıcıların işlevlerini kapsamlı bir şekilde incelediği çalışmasında sınıflandırıcıların karmaşık eylemler, uzam-yer belirteçleri, çok-bileşenli-biçimbirimler, çok-bileşenli eylemler veya daha doğrusu, çok-bileşenli işaretler (bkz. Slobin vd. 2003) olarak adlandırıldığını ve konuşma dillerinde direk bir karşılığı bulunmadığını düşünmektedir. Bu nedenle burada sınıflandırıcıların dilbilgisel işlevlerini tartışmaya çağız, bu konuyu ileride yapacağımız araştırmalara saklıyoruz.

Supalla (1986) ve onu takip eden çalışmalarda da belirtildiği gibi bir sınıflandırıcıdaki sözcük kökü olarak düşünülebilecek el şekli nesneyi sınıflandırmaktadır. Örneğin yuvarlak bir nesne, düz bir nesne, ayaklı bir nesne, bir yüze sahip olan bir nesne, ayakta duran bir nesne vb. gibi. Elin tama-

mının ve seçilmiş parmakların düz, kavisli veya dairesel hareketleri ise nesnenin hem kendine ait hareketlerini (bir canlının bacaklarının hareket etmesi, bir insan figürünün yürümesi, bir kitabın yere / zemine düşmesi vb. gibi) hem de başka nesnelere göre hareketlerini belirtmektedirler. Ayrıca bir elle yapılan el şeklinin kendisi diğer elle yapılan el şekline göre ve/veya işaretçinin bedenine göre yön ve durum bilgisini de anlamlı kılmaktadır (bir eve doğru gitmek, yere / zemine doğru düşmek vb. gibi).

Sınıflandırıcıların genel özelliklerine baktığımızda ise şimdiye kadar yapılan araştırmaların yalnızca bir işaret diliyle sınırlı kalmış olduğunu ve birden fazla işaret dilini birbirleriyle karşılaştıran araştırmaların oldukça sınırlı kaldığını görmekteyiz. Bu araştırmalardan bir tanesi (Schembri vd. 2005) Amerikan İşaret Dili (ASL) Anlambirim ve Sözdizim İçin Test Bataryası'ndaki (the Test Battery for American Sign Language (ASL) Morphology and Syntax) hareket üretme eylemleri görevi için hazırlanan testleri kullanarak, Avustralya İşaret Dili (AUSLAN), Tayvan İşaret Dili (TSL) ve İngilizce konuşanları karşılaştırmıştır. Sonuç olarak AUSLAN, TSL ve test bataryasına göre beklenen ASL işaretlerindeki el şekillerinin, yani sınıflandırıcıların sözcük köklerinin, oldukça farklı olduğu gözlemlenmiştir. Ancak ellerin işaret alanındaki yerleri ve hareketleri arasında benzerlikler görülmüştür. Bu araştırma bu gözlemlere katkıda bulunurken aynı zamanda Türk İşaret Dili ve Hırvat İşaret Dili'nde yapılan ilk araştırmalardan olup ayrıca bu iki işaret dilini Amerikan İşaret Dili ile karşılaştıran yeni bir çalışmadır. Aşağıda ayrıntılarıyla incelenecek bulgular gösteriyor ki bu üç işaret dilinde de sınıflandırıcılar kullanılmakta ve ilk bakışta görüntüsel / ikonik görünse de her bir dil sınıflandırıcı kullanımında farklılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla evrensel sınıflandırıcılardan bahsetmek yerine, dile özgü sınıflandırıcılardan bahsetmek daha doğru olacaktır.

Şimdi sınıflandırıcıları Türk İşaret Dili'nden (TİD) örnekler vererek anlamaya çalışalım. Burada, işaret dillerinde kullanılan sözcükler konuşma dillerindeki sözcüklerle karıştırılmaması amacıyla genel kabul gören sözcükleme yöntemi kullanılarak küçük-büyük harflerle ve Türkçe karşılıkları ile yazıldı; İngilizce cl (classifiers) olarak kısaltılan sınıflandırıcı ise Türkçe'ye uyarlanarak snf olarak kısaltıldı. Yukarıda tartışıldığı gibi sınıflandırıcılar çok-bileşenli işaretler olduğu için uluslararası alanyazında belirtildiği gibi dik, bükük vb. bazı bileşenleri de veri satırında belirtildi. Adam işaretini ele alalım. Bu işaret el şeklinin çeneye dokundurulmasıyla oluşturuluyor. Şimdi aşağıdaki anlatımları dikkate alalım.

(1)

ADAM SNF2_{bükük}-‘OTURMAK’
‘Adam oturuyor’

(2)

ADAM SNF2_{dik}-‘AYAKTA DURMAK’
‘Adam ayakta duruyor’

(3)

ADAM SNF2_{bükük}-parmaklar hareketli -el dışarıya hareket halinde- -‘YÜRÜMEK’

‘Adam yürüyerek uzaklaşıyor’

(4)

ADAM İKİ SNF1_{dik}-her iki el- ‘KARŞILIKLI DURMAK’

‘İki adam karşılıklı duruyor’

(5)

ADAM İKİ

SNF1_{dik-her iki el-}

-eller birbirine doğru hareketli-

‘İLERLEMEK’

‘İki adam birbirlerine doğru ilerliyor’

(6)

ADAM İKİ

SNF1_{dik-her iki el-}

-eller hareket etmekte-

‘TAKİP ETMEK’

‘Adam başka bir adamı takip ediyor’

Bu anlatımlarda adam işareti yapıldıktan sonra iki farklı sınıflandırıcı, işaretçinin önünde yer alan işaret alanında kullanılmıştır. Görüldüğü gibi sınıflandırıcı snf2 (1), (2) ve (3) numaralı örneklerde ve sınıflandırıcı snf1 (4), (5) ve (6) numaralı örneklerde yer almaktadır. Sınıflandırıcı snf2 bacakları ikonik bir şekilde temsil ederken, sınıflandırıcı snf1 gövde ve bedenin tamamını temsil etmektedir. Her bir sınıflandırıcı çeşitli ikonik özellikler taşımaktadır. Bunun bir örneği olarak yukarıdaki örneklerde gösterilen adamın hareket halinde olduğunu belirten ifadelerde işaretçinin ellerinin de işaret alanında hareket etmesini gösterebiliriz. Her bir sınıflandırıcı adam'ın başka bir nesneye veya işaretçinin bedenine göre yerini, yönünü, durumunu ve varsa hareketini belirtmiştir. Örneğin (1), (2) ve (4) numaralı örneklerde eller sabit ama (3), (5) ve (6) numaralı örneklerde hareketlidir. Ellerin hareketli olduğu örneklerde, anlatımda yürümek, takip etmek, ilerlemek gibi hareketli eylemler belirtilmiştir. Bununla birlikte ellerin sabit olduğu işaret tümcelerinde, anlatım durmak, oturmak gibi durağan eylemlere karşılık gelmektedir. Ayrıca sınıflandırıcı snf1 kullanıldığı zaman işaret parmağının iç kısmı adam'ın ön tarafını, dış kısmı arka tarafını belirtmektedir. Bu nedenle mesela örnek (4)'te her iki elin işaret parmaklarının iç kısımları birbirlerine dönüktür. Bundan dolayı anlatımdan da ‘İki adam karşılıklı duruyor’ ifadesi anlaşılmaktadır. Benzer

şekilde sınıflandırıcı snf2 işaret ve orta parmağın dış kısmı adam'ların ön tarafını dolayısıyla yürümenin yönünü belirtmektedir. Mesela örnek (3)'te işaret ve orta parmağın dış kısmı işareti yapan kişiye doğru değil dış tarafa doğru dönük olup el, dış alana doğru hareket etmektedir. İfade bu nedenle 'Adam yürüyerek uzaklaşıyor' anlamına gelmektedir. Yine örnek (3)'te işaret ve orta parmak elin hareketiyle beraber birbirlerinin aksi yönünde hareket etmektedir. Bu şekilde, adam'ların yürüme biçimi, örneğin kayarak gitmedikleri, ifade edilmiştir.

Bu örneklerden anlaşıldığı üzere TİD'de de sınıflandırıcılar kullanılmaktadır. Peki TİD'de ne tür sınıflandırıcılar kullanılıyor ve bu sınıflandırıcılar başka işaret dillerindekilerle aynı mı? Çalışmamızın geri kalan bölümlerinde bu sorulara cevap arayacağız.

TİD Üzerine Yapılan Önceki Çalışmalar

TİD üzerine yapılan dilbilimsel çalışmalar henüz başlangıç düzeyinde olup son yıllarda belirgin bir ivme kazanmıştır. Henüz tam bir dilbilgisi kitabı olmamakla birlikte bilimsel araştırma konuları çeşitlilik göstermektedir: TİD'in tarihi ve temel özellikleri (Zeshan 2002, 2003), internette erişilebilecek tarihi bilgiler ve sözcük listeleri (Özyürek vd. 2005), bazı dilbilgisi yapıları ve eldışı hareketlerin dilbilgisi işlevleri (ör. Gökgöz ve Arık 2011), genel yapısı üzerine giriş niteliğinde çalışmalar (ör. Aslan Demir 2010) ve çeşitli anlambilimsel ve psikodilbilimsel çalışmalar (ör. Özyürek vd. 2010, Arık 2010b, 2011) örnek olarak verilebilir. TİD üzerine şu ana kadarki dergi ve kitap yayınları, kurultay ve çalıştay tam bildiri metinleri ve yüksek lisans ve doktora tezleri daha önceki bir çalışmada kaynakça halinde verilmiştir (Arık 2012, 13 Temmuz). Ayrıca TİD araştırmalarında güncel yönelimlerin yer aldığı bir kitap yayımlanmak üzeredir (Arık 2013).

TİD'deki sınıflandırıcılara dolaylı olarak değinen çalışmalar ise Özyürek ve arkadaşları (Özyürek vd. 2010, Özyürek vd. 2011, Perniss vd. 2008, Perniss vd. 2011, Sümer vd. 2012, Zwitterlood vd. baskıda) ile daha önceki çalışmalar örnek olarak verilebilir (Arık 2003, 2008a, 2008b, 2009, 2010a, 2010b, 2011, 2012, Arık vd. 2007, 2010). Bu araştırmalar temel olarak göstermektedir ki, diğer işaret dillerinde olduğu gibi, TİD kullanıcıları nesnelerin birbirlerine göre yerini, yönünü, durumunu ve varsa hareketini belirtirlerken sınıflandırıcılardan ve işaret alanından yararlanmaktadırlar. İşaret alanı, işaretlerin ellerle yapıldığı işaretçinin bedeninin etrafını ve hemen önünü kapsayan üç boyutlu alandır. TİD üzerine yapılan araştırmaların bilimsel çalışmalara olan en büyük katkılarından birisi, sınıflandırıcı ve işaret alanı kullanımının dilden dile farklılaştığını göstermeleridir.

Şimdi bu çalışmanın da temellendiği araştırmaların genel bulgularına değinelim. Psikodilbilimsel yöntemlerin kullanıldığı önceki araştırmalarda TİD, ASL, HZJ ve Avusturya İşaret Dili'nde (ÖGS) durağan ve hareketli nesnelerin yer aldığı resim ve kısa filmlerin anlatımları çözümlendi. Bu çözümlenmeler kodlandı. İstatistiksel yöntemler kullanılarak sonuçlar karşılaştırıldı. Sonuç olarak bu diller arasında benzerlikler bulunduğu gibi istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar da bulundu: Her dört dilde de katılımcılar bu resim ve filmleri anlatırlarken sınıflandırıcılardan ve işaret alanlarından yararlandılar. Bu dillerde, sınıflandırıcılar nesnelere sınıflandırdıkları gibi işaret alanı ile birlikte ele alındıklarında yer, yön, durum ve varsa hareketi de ifade etmektedirler. Ayrıca, bu dört dilde de sınıflandırıcı ve alan kullanımını ikonik gözüksün de bu dört dilin ikonik kullanımları birbirlerinden istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Elinizdeki çalışmada yukarıda değinilen araştırma verilerindeki sınıflandırıcılar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Yöntem

Elinizdeki çalışmada yukarıdaki sorulara cevap aramak için birbirlerinden bağımsız olan üç ayrı işaret dili seçilmiştir. Bunlar Türkiye'de kullanılan Türk İşaret Dili (TİD), Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın bir kısmında kullanılan Amerikan İşaret Dili (American Sign Language, ASL) ve Hırvatistan'da kullanılan Hırvat İşaret Dili'dir (Hrvatski Znakovni Jezik, HZJ). ASL üzerine bilimsel çalışmalar 1960'lardan bu tarafa sürdürülmekteyse de TİD ve HZJ üzerine yapılan bilimsel çalışmalar oldukça yenidir. Hatta, ASL üzerine yazılmış dilbilgisi kitapları mevcuttur (ör. Neidle vd. 1999). TİD ve HZJ üzerine ise çeşitli dilbilimsel çalışmalar son yıllarda yapılmaktadır (ör. Milkovic vd. 2006, TİD için bir önceki bölüme bakınız). Bu nedenle ASL ile ilgili birden fazla dilbilgisi kitabı yayımlanmış olmakla birlikte TİD ve HZJ üzerine henüz bilimsel bir dilbilgisi kitabı yayımlanmamıştır. Her üç ülkede de işaret dilleri işitme engelliler ve sağırılar tarafından özellikle derneklere aktif bir şekilde doğal olarak öğrenilmekte ve kullanılmaktadır. Sağır (İng. deaf) sözcüğü bu dilleri kullanan kişiler tarafından kendilerine has bir alt kültürü belirtmek için özellikle kullanılmaktadır ve Amerika Birleşik Devletleri'nde tümcenin ilk başında yer almadığı durumlarda bile ilk harfi büyük olarak yazılmaktadır, "Deaf" gibi. ASL, üniversitelerde dil olarak öğretilmekte ve sağırılar için kurulan okullarda kullanılmaktadır. Ayrıca, Gallaudet Üniversitesi'nde yönetim ve öğrenciler günlük hayatta ve üniversite derslerinde zorunlu olarak ASL kullanılmaktadır. TİD ve HZJ ise son yıllarda Boğaziçi Üniversitesi gibi bir kaç üniversitede ders olarak öğretilmeye başlanmıştır. İşaret dili kullanımını hem Türkiye'de hem de Hırvatistan'da devlet eliyle de desteklenmeye

başlanmıştır. Türkiye’de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 2005 yılında çıkarılan Özürlüler Yasası, TİD’in bir dil olduğunu belirtmiş ve böylelikle TİD desteklenmeye başlanmıştır.

Katılımcılar: Kullanılan sınıflandırıcılar konusunu araştırmak için TİD, ASL ve HZJ işaret dillerini ana dili olarak kullanan yaşları 18 ile 50 arasında değişen en az 10 kişiyle çeşitli çalışmalar yaptık. Bu kişiler doğuştan sağır olduğu gibi ayrıca sağır ve işaret dili kullanan ebeveynlere ve önceki nesilden akrabalara sahiptir. Dolayısıyla katılımcıların / işaretçilerin her birisinin ana dilleri işaret diliydi. Türkiye’deki araştırmayı İstanbul ve İzmir’de yaparken Amerika’daki araştırmayı Indiana eyaletinde Indianapolis ve West Lafayette şehirlerinde, Hırvatistan’daki araştırmayı Zagreb’de yaptık. Böylelikle rastlanabilecek ağız etkisini ve yöresel farklılıkları en aza indirmek amaçlandı.

İşlem: Katılımcılara nesnelere yerlerini değiştirdiğimiz çeşitli resimler ve 2-3 saniyelik kısa filmler gösterildi. Bu filmlere örnekler <http://www.enginarik.com/dissertation> (13.07.2012) bağlantısında görülebilir. Bu resim ve filmlerin her birinde en az iki tane olmak üzere oyuncak insan figürleri; araba, kamyon, uçak gibi taşıtlar; inek, eşek gibi hayvanlar; elma, portakal gibi meyveler; kitap defter gibi kırtasiye araçları kullanıldı. Katılımcılar, tam karşılarında oturan, yine katılımcının işaret dilini anadili olarak kullanan kişilere bu resim ve filmlerde gördüklerini anlattılar. Her üç dili güvenilir bir şekilde karşılaştırmak amacıyla sadece bu resim ve filmleri anlatırken kullanılan sınıflandırıcılar karşılaştırıldı.

Bulgular

Bundan sonraki bölümde araştırmadaki bulgulardan bahsedilecektir. Bu bulgular durağan resim anlatımları ve hareketli film anlatımları olarak ikiye ayrıldı. Her bir bölümde TİD, ASL ve HZJ’de rastlanılan sınıflandırıcılar onların sınıflandırdığı nesnelere göre karşılaştırıldı.

Durağan resim anlatımları: Sabit resimler en az iki tane insan, hayvan, araba, kamyon ve uçak gibi taşıt, kitap, defter, sandalye ve çeşitli meyve figürlerinden oluşmaktaydı. Bu bölümde bu resimlerin anlatımında sınıflandırıcı kullanılıp kullanılmadığı ve varsa hangi türlerde sınıflandırıcılar olduğu incelendi.

Öncelikle bulgularımız, her üç işaret dilinde de sınıflandırıcılar bu tür resim anlatımlarında kullanıldığını göstermektedir. Fakat anlatılan nesnelere göre kullanılan sınıflandırıcılar değişebilmektedir. Bu nedenle aşağıda her bir nesneye göre kullanılan sınıflandırıcıları karşılaştırdık.

Tablo 1’de hareketsiz insan figürlerinin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları görmekteyiz. Bu tabloya göre sınıflandırıcı snf2 her üç işaret dilinde de kullanılmışken sınıflandırıcı snf1 sadece HZJ’de kullanılmamış ve sınıflandırıcı snfb sadece HZJ’de kullanılmıştır. HZJ’de sınıflandırıcı snfb’de başparmak işaret parmağına yapışık ya da ayrık bir şekilde yer almıştır.

Tablo 1. Hareketsiz İnsan Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb			√
snf1	√	√	
snf2	√	√	√

Tablo 2’de hareketsiz hayvan figürlerinin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları görmekteyiz. Bu tabloya göre sınıflandırıcı snf2 her üç işaret dilinde de kullanılmışken sınıflandırıcılar snfb, snfy ve snf3bükkük sadece TİD’de kullanılmıştır. Sınıflandırıcı snfaaçık ASL ve HZJ’de kullanılırken TİD’de kullanılmamıştır. Sınıflandırıcı snf1 ise hem TİD’de hem de ASL’de görülürken HZJ’de görülmemiştir.

Tablo 2. Hareketsiz Hayvan Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb	√		
snf1	√	√	
snf2	√	√	√
snfy	√		
snf3bükkük	√		
snfaaçık		√	√

Tablo 3’de ise hareketsiz araba ve kamyon gibi figürlerin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları görmekteyiz. Bu tabloya göre ASL’de sadece sınıflandırıcı snf3 kullanıldı. Bu sınıflandırıcı diğer işaret dillerinde kullanılmadı. Sınıflandırıcı snfb hem TİD ve hem de HZJ’de görüldü. TİD ayrıca sınıflandırıcılar snf1 ve snfa’ya izin verirken HZJ sınıflandırıcılar snf2 ve snfaaçık’a izin verdi.

Tablo 3. Hareketsiz Araba ve Kamyon Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb	√		√
snf1	√		
snf2			√
snfa	√		
snf3		√	
snfaaçık			√

Uçak da bir taşıt olduğu için araba ve kamyondaki sınıflandırıcıların kullanılması beklenebilir. Fakat her üç işaret dilinde de daha farklı sınıflandırıcılarla karşılaştık. Tablo 4’de hareketsiz uçak figürlerin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcılar yer almaktadır. Bu tabloya göre sınıflandırıcı snf2 her üç işaret dilinde de kullanılmaktayken sınıflandırıcı snf1 sadece ASL verilerinde görüldü. Aynı zamanda TİD ve HZJ’de UÇAK işareti anlamına da gelen sınıflandırıcı snfy TİD ve HZJ verilerinde yer alırken ASL’de UÇAK işareti anlamına gelen sınıflandırıcı snfY yer aldı. Ayrıca TİD ve HZJ sınıflandırıcı snfb de kullanıldı.

Tablo 4. Hareketsiz Uçak Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb	√		√
snf1		√	
snf2	√	√	√
snfy	√		√
snfY		√	

Tablo 5’te ise hareketsiz kitap ve defter gibi figürlerin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcılar veriliyor. Bu tabloya göre her üç işaret dilinde de sınıflandırıcı snfb kitap ve defter gibi nesnelere için kullanıldı.

Tablo 5. Hareketsiz Kitap ve Defter Gibi Figürlerin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb	√	√	√

Buraya kadar hareketsiz insan, hayvan, araba, kamyon, uçak, kitap ve defter anlatımlarında yer alan sınıflandırıcılar karşılaştırıldı. Şimdi en az iki hareketsiz bardak, kupa, sandalye ve meyve anlatımlarına yer veriyoruz. Tablo 6'da hareketsiz bardak ve kupa gibi figürlerin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcılar özetlenmektedir. Buna göre sınıflandırıcılar snfa ve snf5azkapalı her üç işaret dili verilerinde gözlemlenirken sınıflandırıcı snfY TİD'de, sınıflandırıcı snfaaçık ise ASL verilerinde yer aldı. Ayrıca sınıflandırıcı snfc hem ASL hem de HZJ'de kullanıldı.

Tablo 6. Hareketsiz Bardak Ve Kupa Gibi Figürlerin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfa	√	√	√
snfaaçık		√	
snf5azkapalı	√	√	√
snfC		√	√
snfc	√		

Tablo 7 ise hareketsiz sandalye figürlerinin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları gösteriyor. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere sınıflandırıcı snf2bükkük her üç işaret dilinde ve sınıflandırıcı snfb hem TİD hem de HZJ'de kullanıldı. Ayrıca sınıflandırıcı snf3bükkük sadece TİD'de, sınıflandırıcı snfaaçık ise sadece HZJ'de kullanıldı.

Tablo 7. Hareketsiz Sandalye Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfB	√		√
snf2	√	√	√
snf3bükkük	√		
snfaaçık			√

Bunların dışında ayrıca hareketsiz orta büyüklükte meyve anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları da karşılaştırdık. Tablo 8 bulguları özetlemektedir. Bu tabloya göre sınıflandırıcı snf5azkapalı ve TİD'de iyi ve içinfir işaretlerinin el şekillerinde kullanılan sınıflandırıcı snf5kapalı her üç işaret

dili verilerinde de gözlemlendi. Ayrıca ASL verilerinde sınıflandırıcılar snfa ve snfc yer aldı.

Tablo 8. Hareketsiz Yuvarlak Orta Büyüklükteki Meyve Figürlerinin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfa		√	
snf5azkapalı	√	√	√
snfc		√	
snf5kapalı	√	√	√

Hareketli film anlatımları: Bir önceki bölümde en az iki nesnenin hareketsiz durumları için yapılan TİD, ASL ve HZJ’de anlatımlardaki sınıflandırıcıları karşılaştırdık. Bu bölümde ise en az iki nesnenin yer aldığı hareketli film anlatımlarındaki sınıflandırıcılara bakacağız. İlk olarak insan ve hayvan figürleriyle hareketli film anlatımlarını, ardından da yuvarlak meyve-lerle hazırlanan hareketli filmlerin anlatımlarını inceleyeceğiz.

Tablo 9 insan ve hayvan figürleriyle yapılan hareketli filmlerin anlatımlarında kullanılan sınıflandırıcıları karşılaştırıyor. Bu tabloya göre her üç işaret dilinden toplanan verilerde sınıflandırıcılar snf1 ve snf2 gözlemlendi. Fakat sınıflandırıcılar snfb ve snf3bükük hem TİD hem ASL’de, sınıflandırıcı snfy hem ASL hem HZJ’de yer aldı. Bunların dışında ASL kullanan sağır/sağır insanlar sınıflandırıcılar snfa, snf3 ve snfaaçık kullanarak anlatım yaptılar.

Tablo 9. İnsan ve Hayvan Figürleriyle Yapılan Hareketli Filmlerin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snfb	√	√	
snf1	√	√	√
snf2	√	√	√
snfy		√	√
snfa		√	
snf3bükük	√	√	
snf3		√	
snfaaçık		√	

Son olarak meyvelerin yer aldığı hareketli filmlerin anlatımlarını karşılaştırdık. Aşağıda Tablo 10 bunun bir özetini veriyor. Buna göre TİD sadece sınıflandırıcı snf5azkapalı kullanırken HZJ sadece sınıflandırıcı snf1 kullandı. ASL ise bu iki sınıflandırıcıya ilaveten sınıflandırıcılar snfa ve snfc kullandı.

Tablo 10. Meyve Figürleriyle Yapılan Hareketli Filmlerin Anlatımlarında Kullanılan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı	TİD	ASL	HZJ
snf1		√	√
snfa		√	
snfc		√	
snf5azkapalı	√	√	

Sonuç

Çeşitli işaret dillerinde yapılan araştırmalar gösteriyor ki işaret dili kullanıcıları hareketli ve/veya hareketsiz nesnelerin birbirlerine göre konumlarını anlatırken sınıflandırıcılar kullanmaktadırlar (Supalla 1986, Engberg-Pedersen 1993, Emmorey 2002, vb.). TİD'deki sınıflandırıcılara dolaylı olarak değinen çalışmalar (Arık 2003, 2008a, 2008b, 2009, 2010a, 2010b, 2011, 2012, Arık vd. 2007, 2010, Özyürek vd. 2010, Özyürek vd. 2011, Perniss vd. 2008, Perniss vd. 2011, Sümer vd. 2012, Zwitterlood vd. yayında) göstermektedir ki, beklendiği gibi TİD kullanıcıları nesnelerin birbirlerine göre yerini, yönünü, durumunu ve varsa hareketini belirtirlerken sınıflandırıcılardan ve bedeninin etrafında ve hemen önünde yer alan üç boyutlu bir alan olan işaret alanından yararlanmaktadırlar. Bu strateji ikonik özellikler taşımakla birlikte diğer işaret dillerinden belli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmada TİD'de ne tür sınıflandırıcılar kullanıldığı ayrıntılarıyla araştırıldı. Bu sınıflandırıcıların işlevlerini daha iyi anlayabilmek ve karşılaştırmak için de aynı çalışma Amerikan İşaret Dili (ASL) ve Hırvat İşaret Dili'nde (HZJ) yapıldı. Sonuçlar bu bölümde verilmiştir.

İlk olarak, TİD'de bir nesnenin hareket, konum ve durumu ancak sınıflandırıcılarla ifade edilebilmektedir. Ayrıca her bir sınıflandırıcı sadece bir nesne için kullanılmamaktadır. Örneğin, bir önceki bölümdeki tablolarda gösterildiği üzere, sınıflandırıcı snfb hareketsiz insan, hayvan, araba, kamyon, uçak, kitap, defter, sandalye ve hareketli insan ve hayvan figürleri için

kullanılabilmektedir. Bir nesne için nesnenin konumuna, yönüne, durumuna, hareketine göre genelde birden fazla sınıflandırıcı kullanılmaktadır. Yine bir önceki bölümdeki tablolarda gösterildiği gibi, örneğin hareketli ve hareketsiz insan figürleri için TİD verilerinde sınıflandırıcılar snfb, snf1 ve snf2 yer almıştır.

TİD ile karşılaştırdığımızda gördük ki, ASL ve HZJ'de de sınıflandırıcılar kullanılmaktadır. Bu bulgu daha önce ASL'de yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir. Bilindiği kadarıyla HZJ'de de bu konuda yapılan ilk araştırma bu çalışmadır. TİD'deki bulgularımıza paralel olarak ASL ve HZJ'de de her bir sınıflandırıcı tek bir nesne için kullanılmamaktadır. Ayrıca, bir nesne için nesnenin konumuna, yönüne, durumuna, hareketine göre genelde birden fazla sınıflandırıcı kullanılmaktadır. Fakat kullanılan sınıflandırıcılar işaret diline bağlı olarak değişiklikler gösterebilmektedir. Örneğin, hareketli ve hareketsiz hayvan figürlerinin anlatımlarında TİD, sınıflandırıcı snf3bükük kullanabilirken ASL ve HZJ bu sınıflandırıcıyı kullanmamaktadır. Bu bulgulardan çıkan sonuç ise, her ne kadar ikonik gözükse de (Taub 2001, Sallandre vd. 2002, Emmorey vd. 2003, Wilcox 2004, Talmy 2006, Perniss 2007, vb.) sınıflandırıcılar işaret dillerinin kendi dilbilgisi kuralları içerisinde şekillenmektedirler.

Tabii ki bu araştırma, diğer işaret dillerinde yapılan araştırmalar gibi, henüz başlangıç aşamasındadır denebilir. Yakın gelecekte yapılacak araştırmalar TİD'deki sınıflandırıcıların işlevlerine ve dilbilgisel yapılarına ışık tutmaya devam edecektir.

Teşekkür

Bu çalışma Amerikan Bilim Kurumu (NSF, BCS-0345314), Purdue Üniversitesi Dilbilim Doktora Programı, Lynn Bursu, Bilsland Doktora Tezi Bursu, TÜBİTAK BİDEB 2219 tarafından kısmen desteklenmiştir. Araştırmama katılan Türk İşaret Dili, Amerikan İşaret Dili ve Hırvat İşaret Dili kullanıcıları olmasa böyle bir araştırma yapmak mümkün olmazdı, onlara minnettarım. Marina Milkovic ve Katharina Schalber'e veri toplama ve veri analizlerinde yardım ettikleri için teşekkür ederim. Ayrıca bu araştırmanın daha önce sunulduğu Türk Dil Kurumu Türk İşaret Dili Hazırlık Çalıştayı (2010) düzenleyicileri ve katılımcılarına ilgileri için teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynaklar

- Arık, Engin (2003). "Spatial representations in Turkish and Sign Language of Turkey (TİD)". Yüksek lisans Tezi. Amsterdam: Amsterdam Üniversitesi, Hollanda.
- _____, (2008a). "Locative constructions in Turkish Sign Language (TİD)". Ed. R. M. de Quadros. *Sign Languages: spinning and unraveling the past, present, and future. TISLR9, the Theoretical Issues in Sign Languages Research Conference*. Petropolis/RJ, Brazil: Editorar Arara Azul. 15-31.
- _____, (2008b). "Body and space in representing space in Turkish, Croatian, Austrian, and American Sign Languages". *Working Paper Series: 9th Conference on Conceptual Structure, Discourse, & Language (CSDL9)*. Social Science Research Network.
- _____, (2009). "Spatial language: Insights from sign and spoken languages". Doktora Tezi. West Lafayette: Purdue Üniversitesi. IN, ABD.
- _____, (2010a). *A crosslinguistic study of the language of space: Sign and spoken languages*. Newcastle upon Tyne, İngiltere: Cambridge Scholars Publishing.
- _____, (2010b). "Describing motion events in sign languages". *Poznań Studies in Contemporary Linguistics* 46 (4): 367-390.
- _____, (2011). "Left/right and front/back in sign, speech, and co-speech gestures across languages: What do data from Turkish Sign Language, Croatian Sign Language, American Sign Language, Turkish, Croatian, and English reveal?" *Poznań Studies in Contemporary Linguistics* 47(3): 442-469.
- _____, (2012). "Expressions of space during interaction in American Sign Language, Croatian Sign Language, and Turkish Sign Language". *Poznań Studies in Contemporary Linguistics* 48 (2): 179-202.
- _____, (2013, 1 Eylül). "Turkish Sign Language Bibliography". Retrieved from <http://www.enginarik.com/turkish-sign-language-bibliography>.
- _____, (Ed.)(2013). *Current Directions in Turkish Sign Language Research*. Newcastle upon Tyne. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Arık, Engin ve Marina Milkovic (2007). "Perspective taking strategies in Turkish Sign Language and Croatian Sign Language". Ed. R. Shields. *LSO Working Papers in Linguistics* 7: Proceedings of WIGL 2007: 17-31.
- _____, (2010). "Causative motion events in sign languages". Learning & Perception 2, Supplement, 1-36 (Abstracts of the 2nd Dubrovnik Conference on Cognitive Science, 6-9 May, 2010).
- Aronoff, Mark, Irit Meir ve Wendy Sandler (2005). "The paradox of sign language morphology". *Language* 81 (2): 301-344.

- Aslan Demir, Sema (2010). “Sessizliğin Dili: Türk İşaret Diline Dair Gözlemler”. *bilig* 54: 1-20.
- Baker-Shenk, Charlotte ve Dennis Cokely (1980). *American Sign Language Green Books, A Teacher's Resource Text on Grammar and Culture*. Washington, DC: Clerc Books.
- Emmorey, Karen (2002). *Language, cognition, and brain: Insights from sign language research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Emmorey, Karen ve Melissa Herzig (2003). “Categorical versus gradient properties of classifier constructions in ASL”. Ed. K. Emmorey. *Perspectives on classifier constructions*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. 221-246.
- Engberg-Pedersen, Elisabeth (1993). *Space in Danish Sign Language: The semantics and morphosyntax of the use of space in a visual language*. Hamburg: Signum-Verlag.
- Gökgöz, Kadir ve Engin Arık (2011). “Distributional and syntactic characteristics of nonmanual markers in Turkish Sign Language (Türk İşaret Dili, TİD)”. *MIT Working Papers in Linguistics* 62: Proceedings of the 7th Workshop on Altaic Formal Linguistics. 63-78.
- Johnston, Trevor ve Adam Schembri (2007). *Australian Sign Language (AUSLAN): An introduction to sign language linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Milkovic, Marina, Sandra Bradaric-Joncic ve Ronnie B. Wilbur (2006). “Word order in Croatian Sign Language”. *Sign Language and Linguistics* 9 (1-2): 169-206.
- Neidle, Carol, Judy Kegl, Dawn MacLaughlin, Benjamin Bahan ve Robert G. Gee (1999). *The syntax of American Sign Language: Functional categories and hierarchical structure*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Özsoy, Sumru, vd. (2013). “When established methods hit the sign: Methodological issues in documenting sign languages”. *Proceedings Book of International Symposium on Language and Communication: Research trends and challenges*. Erzurum: Mega Press. 385-393.
- Özyürek, Aslı, Deniz İlkbaşaran ve Engin Arık (2005). The Turkish Sign Language Websitesi. <http://turkisaretdili.ku.edu.tr/> (13.07.2012).
- Özyürek, Aslı ve Pamela M. Perniss (2011). “Event representations in signed languages”. Eds. J. Bohnemeyer, & E. Pederson. *Event representations in language and cognition*. New York: Cambridge University Press. 84-107.
- Özyürek, Aslı, Inge Zwitserlood and Pamela M. Perniss (2010). “Locative expressions in signed languages: A view from Turkish Sign Language (TİD)”. *Linguistics* 48 (5): 1111-1145.

- Perniss, Pamela (2007). *Space and iconicity in German Sign Language*. Nijmegen, NL: MPI Series in Psycholinguistics, 45.
- Perniss, Pamela M. ve Aslı Özyürek (2008). "Representations of action, motion and location in sign space: A comparison of German (DGS) and Turkish (TİD) sign language narratives". Ed. J. Quer. *Signs of the time: Selected papers from TISLR 8*. Seedorf: Signum Press. 353-376.
- Perniss, Pamela M., Inge Zwitterlood ve Aslı Özyürek (2011). "Does space structure spatial language? Linguistic encoding of space in sign languages". Eds. L. Carlson, C. Holscher, & T. Shipley. *Proceedings of the 33rd Annual Meeting of the Cognitive Science Society*. Austin, TX: Cognitive Science Society. 1595-1600.
- Sallandre, Marie-Anne ve Christian Cuxac (2002). "Iconicity in sign language: A theoretical and methodological point of view". Eds. I. Wachsmuth & T. Sowa. *Lecture Notes in Computer Science 2298: Gesture and sign language in human-computer interaction*. Berlin: Springer-Verlag. 173-180.
- Sandler, Wendy and Diane Lillo-Martin (2006). *Sign Language and Linguistic Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schembri, Adam (2003). "Rethinking "classifiers" in signed languages". Ed. K. Emmorey. *Perspectives on classifier constructions in sign languages*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. 3-34.
- Schembri, Adam, Caroline Jones and Denis Burnham (2005). "Comparing action gestures and classifier verbs of motion: Evidence from Australian Sign Language, Taiwan Sign Language, and non-signers' gestures without speech". *Journal of Deaf Studies & Deaf Education* 10 (3): 272-290.
- Slobin, Dan, Nini Hoiting, Marlon Kuntze, Reyna Lindert, Amy Weinberg, Jenny Pyers, Michelle Anthony, Yael Biederman and Helen Thumann (2003). "A cognitive/functional perspective on the acquisition of "classifiers"". Ed. K. Emmorey. *Perspectives on classifier constructions in sign languages*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. 271-296.
- Sutton-Spence, Rachel ve Bencie Woll (1999). *Linguistics of British Sign Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Supalla, Ted. (1986). "The classifier system in American Sign Language". Ed. C. Craig. *Noun classification and categorization*. Amsterdam: Johns Benjamins. 181-214.
- Sümer, Beyza K., Inge Zwitterlood, Pamela Perniss ve Aslı Özyürek (2012). "Development of locative expressions by Turkish deaf and hearing children: Are there modality effects?" Eds. A. K. Biller, E. Y. Chung ve A. E. Kimball. *BUCLD 36: Proceedings of the 36th annual Boston University Conference on Language Development*. Volume 2. Boston: Cascadilla Press. 568-580.

- Talmy, Leonard (2006). "The representation of spatial structure in spoken and signed language". Eds. M. Hickmann ve S. Robert. *Space in languages: Linguistic systems and cognitive processes*. Philadelphia, PA: Johns Benjamins. 207-238.
- Taub, Sarah (2001). *Language from the body: Iconicity and metaphor in American Sign Language*. NY: Cambridge University Press.
- Wilcox, Sherman (2004). "Cognitive iconicity: Conceptual spaces, meaning, and gesture in sign languages". *Cognitive Linguistics* 15(2): 119-147.
- Zeshan, Ulrike (2002). "Aspects of Türk İşaret Dili (Turkish Sign Language)". *Sign Language and Linguistics* 6(1): 43-75.
- _____, (2003). "Sign Language in Turkey: The story of a hidden language". *Turkic Languages* 6 (2): 229-274.
- Zwitserslood, Inge, Pamela M. Perniss ve Aslı Özyürek (2012). "Expression of plural entities in Turkish Sign Language: Are there modality effects?" *Lingua*.

EK A. Araştırmada Bulunan Sınıflandırıcılar

Sınıflandırıcı

Örnek Resim

snfa

snfaaçık

snfb

snfc

snfC

snfy

snfY

snf1

snf2

snf3

snf3bükük

snf5azkapalı

snf5kapalı

Classifiers in Turkish Sign Language

Engin Arık*

Abstract

This study investigated the use of classifiers in Turkish Sign Language (TİD) while describing static and motion events. As expected, the results showed that TİD uses classifiers to mark objects' intrinsic features as well as their location and motion polymorphemically. The results indicated that a particular TİD classifier can be used to mark a set of objects and a particular object can be marked with a set of TİD classifiers. The study also compared TİD classifiers with American Sign Language (ASL) and Croatian Sign Language (HZJ) classifiers. The results showed the functions of classifiers are similar in these three sign languages. However, referential properties of a particular classifier may not be the same and a particular referent may not be coded by the same classifier in these languages. This study suggested that even though classifiers seem to be iconic, they are part of the grammar of the given sign language.

Keywords

Turkish Sign Language, Classifiers, language typology, spatial language

* Assist. Prof. Dr., Dođuş University, Department of Psychology – Istanbul / Turkey
enginarik@enginarik.com

Исследование классификаторов в турецком языке жестов

Энгин Арык*

Аннотация

Эта работа исследует использование классификаторов при выражении фиксированных и находящихся в движении событий в турецком языке жестов (TİD). Как и ожидалось, результаты показывают, что классификаторы TİD используются с целью показать внутренние свойства объектов, место и движение в виде нескольких монем. Кроме того, если определенный классификатор TİD может показывать множество объектов, так и определенный объект может быть показан множеством классификаторов TİD. В работе сравнены классификаторы TİD, американского языка жестов (ASL) и хорватского языка жестов (HZJ). Результаты показали, что функции классификаторов в этих трех языках аналогичны. Однако, было выявлено и то, что в этих трех языках один определенный классификатор может указывать не на одно и то же, а также и то, что один определенный указатель не может быть показан одним и тем же классификатором. Исходя из этого, утверждается, что вместе с тем, что классификаторы являются знаковыми, они также являются частью грамматики, свойственной определенному языку жестов.

Ключевые Слова

турецкий язык жестов, классификаторы, типология языков, пространственный язык

* доктор., университет Догуш кафедры психологии – Стамбул / Турция
enginarik@enginarik.com